

NEĮGALIŲJŲ SOCIALINIŲ ĮMONIŲ SĄJUNGA

Lietuvos Respublikos Prezidentei J.E. Daliai Grybauskaitei

S. Daukanto a. 3, LT-01122 Vilnius

kanceliarija@prezidentas.lt

Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Sauliui Skverneliui

Gedimino pr. 11, LT-01103 Vilnius

lrvkanceliarija@lrv.lt

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministrui Linui Kukuraičiui

A. Vivulskio g. 11, 03610 Vilnius

post@socmin.lt

Lietuvos Respublikos Seimo socialinių reikalų ir darbo komiteto nariams

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius

socrdakt@lrs.lt

Lietuvos Respublikos Seimo ekonomikos komiteto nariams

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius

ekonkt@lrs.lt

Lietuvos Respublikos Seimo neįgaliųjų teisių komisijos nariams

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius

monika.urmoniene@lrs.lt

KREIPIMASIS

Dėl platinamos klaidinančios informacijos apie neįgaliųjų įdarbinimą socialinėse įmonėse

2019 m. sausio 15 d.

Vilnius

2018 m. gruodžio 10 d. asociacija “Lietuvos neįgaliųjų forumas”, kuri vienija 15 narių, išplatino kreipimąsi į Lietuvos Respublikos Prezidentę, Lietuvos Respublikos Ministrą Pirmininką, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministrą, Lietuvos Respublikos Seimo narius ir kitas valstybines institucijas, kuriame pateikė netikslią, nepilną arba klaidinančią informaciją apie neįgaliųjų įdarbinimą Lietuvoje.

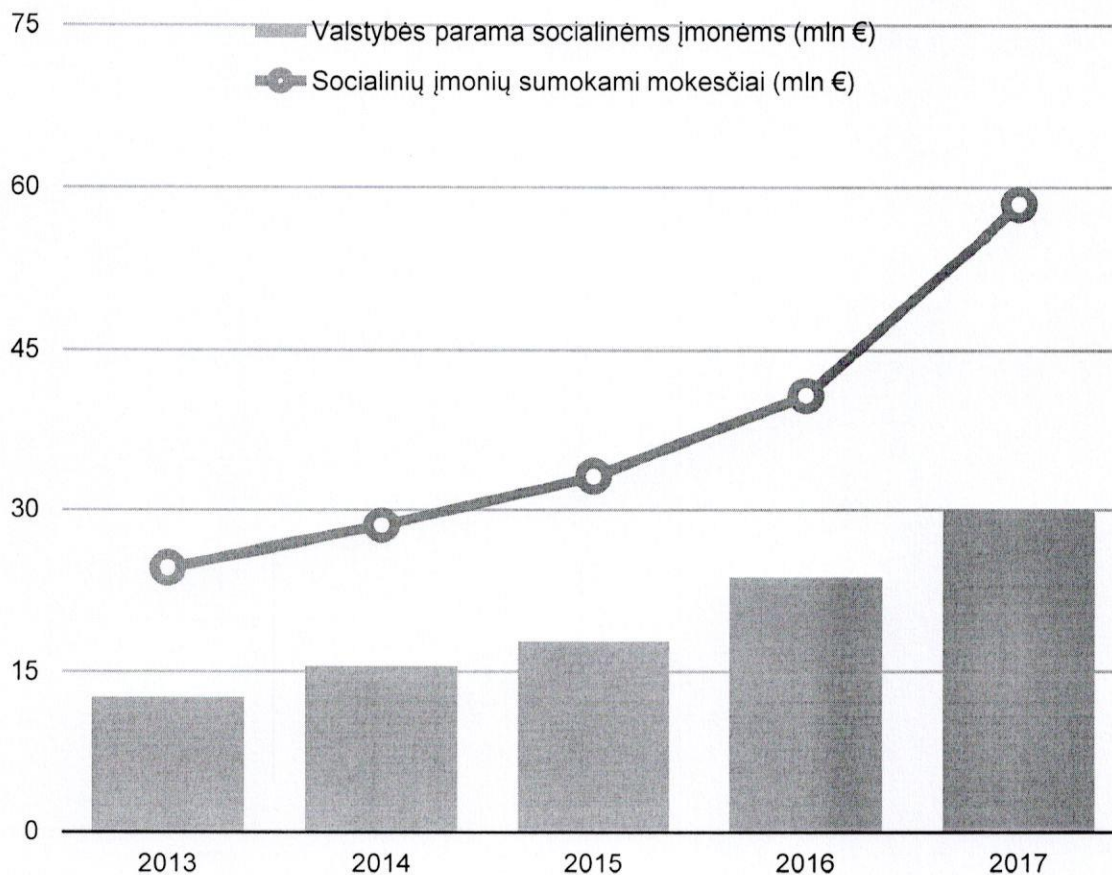
Neįgaliųjų socialinių įmonių sąjunga, vienijanti bendroves, turinčias socialinių įmonių statusą, kurios įdarbina neįgaliuosius, jaučia pareigą patikslinti ir papildyti aukščiau minėtame rašte pateiktą informaciją tam, kad sprendimų priėmėjai galėtų susidaryti pilną ir neiškraipytą vaizdą apie neįgaliųjų įdarbinimo situaciją Lietuvoje.

Visų pirma atkreiptinas dėmesys, kad asociacija "Lietuvos neįgaliųjų forumas" savo rašte nurodo skaičius, kurie neatitinka oficialiai skelbiamos statistikos. Jie teigia, jog Lietuvoje yra beveik 120 000 darbingio amžiaus nedirbančių neįgaliųjų, nors Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2018 m. trečią ketvirtį bedarbių (ir turinčių negalią, ir jos neturinčių) iš viso Lietuvoje buvo 86,7 tūkstančio. Akivaizdu, kad esant mažiau nei 90 000 žmonių ieškančių darbo apskritai, neįgaliųjų, ieškančių darbo, skaičius ne tik, kad negali siekti 120 000, bet realiai yra žymiai mažesnis nei 86,7 tūkstančio, nes didžioji dalis darbingo amžiaus bedarbių nėra neįgalieji. Žinoma, reikia įvertinti tai, kad didelei daliai (kad ir darbingo amžiaus) neįgaliųjų jų negalia neleidžia dirbti apskritai ir todėl jie nėra įtraukiami į bedarbių skaičių. Vis dėl to bendro skaičiaus nurodymas nepatikslinant kiek iš nurodyto skaičiaus neįgaliųjų apskritai gali dirbti ir yra aktualūs kalbant apie neįgaliųjų įdarbinimą, yra ne kas kita, kaip rašto adresatų klaidinimas.

Antra, kalbant apie valstybės skiriamą paramą socialinėms įmonėms, yra nurodoma tik viena pusė (skiriamos paramos neįgaliųjų įdarbinimui dydis), tačiau visiškai nevertinamas kaštų ir gaunamos naudos santykis, kuris yra žymiai svarbesnis vertinant socialinių įmonių veiklos efektyvumą valstybės mastu. Socialinės įmonės ne tik gauna subsidijas jose dirbančių neįgaliųjų darbo užmokesčiui dalinai padengti ir darbo vietoms pritaikyti, tačiau taip pat kuria produktus, teikia paslaugas, kuria kitokią pridėtinę vertę visuomenei. Iš savo veiklų socialinės įmonės moka pridėtinės vertės, pelno, gyventojų pajamų, socialinio draudimo, privalomo sveikatos draudimo mokesčius, įmokas į garantinį fondą ir kitas valstybės ir savivaldybių rinkliavas. Kasmet valstybė iš socialinių įmonių gauna ženkliai daugiau pajamų mokesčių pavidalu, nei išmoka joms subsidijų neįgaliesiems darbuotojams pavidalu. Ir šis skirtumas kasmet auga: 2013 metais valstybė gavo 12 mln. € daugiau, nei sumokėjo; 2014 metais gavo 13 mln. € daugiau, nei sumokėjo; 2015 metais gavo 15, 5 mln. € daugiau, nei sumokėjo; 2016 metais gavo 16,9 mln. € daugiau, nei sumokėjo; 2017 metais gavo 17,3 mln. € daugiau, nei sumokėjo. Akivaizdu, kad valstybei daugiau investuojant į socialines įmones, grąža iš jų taip pat kyla. Ir šie skaičiavimai neapima sutaupytų pinigų, kurie kitu atveju, neįdarbinant neįgaliųjų socialinėse įmonėse, turėtų būti skiriami jų nedarbo išmokoms ir pašalpoms, skirtoms užtikrinti, kad šie žmonės negyventų skurde.

Išanalizavus 2013, 2014, 2015, 2016 ir 2017 metų duomenis matosi aiški tendencija, kad valstybė visuomet į biudžetą mokesčių pavidalu iš socialinių įmonių gauna vidutiniškai 85% daugiau, nei į jas investuoja (94% 2013 metais, 84% 2014 metais, 87% 2015 metais, 71% 2016 metais, 93% 2017 metais).

Skirtumas tarp valstybės išlaidų subsidijoms ir pajamų iš socialinių įmonių grafiškai:

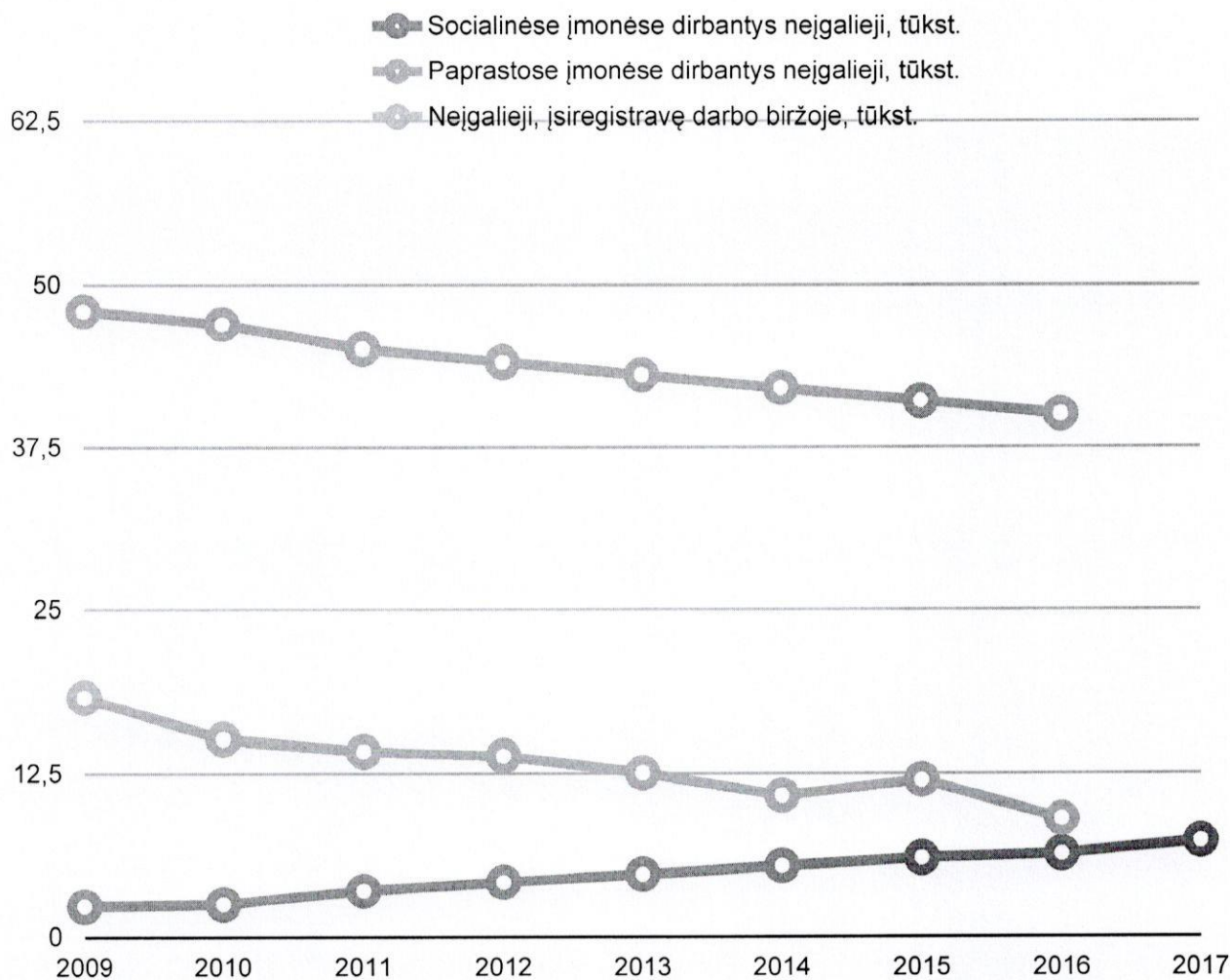

Iš pateiktų duomenų akivaizdu, jog teiginys, kad sistema yra per brangi yra klaidinantis, nes valstybei ši sistema ne tik neatneša valstybės biudžetui nuostolių, bet realiai, greta neįgaliųjų įdarbinimo, teikia finansinę naudą.

Mechaniškai bandant sutaupyti dalį pinigų, kurie dabar panaudojami subsidijoms socialinėse įmonėse dirbantiems neįgaliesiems, vien finansiniai valstybės nuostoliai būtų daug didesni, nei sutaupymai. Tačiau be finansinio nuostolio valstybė patirs dar didesnę nuostolį. Drastiškai sumažinus kompensacijų dydį ir socialinėms įmonėms nebesugebant išlaikyti vidutinį ir lengvą neįgalumo lygį turinčių darbuotojų, ne mažiau nei 4000 jų gali prarasti ne tik savo darbo vietas, bet pasitikėjimą valstybe, norą dirbti ir save išlaikyti, o ne gyventi išlaikytinių gyvenimą.

Taip pat būtina pažymėti, jog socialinės įmonės yra vienintelė iš taikomų neįgaliųjų užimtumo priemonių, kuri nuosekliai per pastarąjį dešimtmetį įdarbina vis daugiau ir daugiau neįgaliųjų, priešingai nei atvira darbo rinka.

Tai atspindi žemiau pateikiamame grafike.

Atkreiptinas dėmesys jog, nepaisant to, kad teiginys, jos socialinėse įmonėse įdarbinama nedaug sunkiausių negalią turinčių žmonių, yra teisingas, tačiau jį vertinant būtina atsižvelgti į darbo ieškančių neįgaliųjų kontekstą.

Realybė, jog neįgaliųjų, turinčių lengvą ar vidutinį neįgalumo lygį, ar neįgaliųjų, kuriems nustatytas 45–55 procentų arba 30–40 procentų neviršijantis darbingumo lygis, socialinėse įmonėse yra įdarbinta daugiau, nei neįgaliųjų, turinčių sunkesnes negalias, kyla ne iš to, kad socialinės įmonės

vengtų darbinti neįgaliuosius, turinčius sunkų neįgalumo lygį, o iš objektyvaus fakto, kad tarp neįgaliųjų, kurie nori ir gali dirbti, neįgaliųjų, turinčių lengvą neįgalumo lygį yra ženkliai daugiau nei turinčių sunkesnius neįgalumo lygius kartu sudėjus. Pavyzdžiui, 2016 m. darbo biržoje buvo registruota 9919 neįgalių asmenų, ieškančių darbo, o iš jų net 8395 (arba 85%) buvo turintys lengvą neįgalumo lygį. Būtent objektyvūs skirtumai tarp kiekio skirtingą neįgalumo lygį turinčių asmenų, kurie ieško darbo, nulemia skirtingą jų įdarbinamumą socialinėse įmonėse, o ne subjektyvūs socialinių įmonių veiksmi.

Atsižvelgiant į tai, galima pagrįstai konstatuoti, jog teiginys, kad socialinių įmonių sistema yra neefektyvi (nes sukurtas pagalbos modelis neužtikrina įvairios negalios žmonių su negalia įtraukimo į darbo rinką) yra klaidinanti ir neturinti loginio pagrindimo.

Be to, valstybės išlaidų neįgaliųjų įdarbinimui atviroje darbo rinkoje ir socialinėse įmonėse ir įdarbintų neįgaliųjų skaičiaus proporcija rodo, kad valstybės pinigai yra efektyviau panaudojami socialinėse įmonėse. Atviroje darbo rinkoje valstybė išleidžia 3,5 mln € 575 neįgalių darbuotojų darbo vietų subsidijuoti, o socialinėse įmonėse yra išleidžiama maždaug 8 kartus daugiau, tačiau įdarbinama daugiau nei 12 kartų daugiau neįgalių asmenų.

Asociacija "Lietuvos neįgaliųjų forumas" savo rašte teigia, kad valstybės institucijos ir įstaigos, vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymu pirkdamos paslaugų iš socialinių įmonių, taip tariamai išaugina socialinių įmonių finansavimą iki 50 000 000 € per metus. Toks teiginys rodo arba visišką nesupratimą kuo skiriasi finansavimas nuo prekių ir paslaugų pirkimo, arba sąmoningą norą suklaidinti sprendimų priėmėjus neturint pagrįstų argumentų.

Socialinės įmonės yra verslo subjektai, kurie gamina ir parduoda prekes, atlieka darbus arba teikia paslaugas. Tai yra jų esmė, to nedarydami jie negalėtų įdarbinti neįgaliųjų. Akivaizdu, kad prekės ir paslaugos turi būti parduodamos tam, kad įmonė gautų pajamų savo veiklai finansuoti. Tarp prekių, darbų ir paslaugų pirkėjų gali būti ir valstybės institucijos ar įstaigos, tačiau jų išlaidos šioms prekėms, paslaugoms ar darbams negali būti laikomos parama socialinėms įmonėms, nes valstybės institucijos ir įstaigos įsigyja jiems reikiamų daiktų ar paslaugų. Jei jos šių prekių, paslaugų ar darbų nenupirktų iš socialinių įmonių, nupirktų iš kitų įmonių ir šie pinigai bet kuriuo atveju valstybės biudžete sutaupyti nebūtų.

Atkreiptinas gerbiamų rašto adresatų dėmesys, kad socialinių įmonių plėtrą, o ne jų naikinimą, palaiko ir Europos Sąjunga. Jos pozicija yra išdėstyta Europos Komisijos Komunikate Europos

Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui "Socialinio verslo iniciatyva. Socialinėms įmonėms plėtoti palankios aplinkos kūrimas socialinių inovacijų ekonomikoje" (KOM/2011/0682), kurio išvadose teigiama:

"Komisija:

- kviečia valstybes nares, vietos ir regionų valdžios įstaigas pagal savo kompetenciją palaikyti ir skatinti socialinių įmonių plėtrą, ypač per ekonominės plėtros priemones ir prekybos rūmus, atsižvelgiant į partnersčių ir iniciatyvų, kurias prekybos rūmai palaiko, tarptautinį pobūdį;
- taip pat ragina valstybes nares plėtoti visapusišką strategiją, kad gerėtų socialinių įmonių pajėgumų didinimo sąlygos, sparčiau kurtųsi socialinių įmonių tinklai, būtų sėkmingiau telkiamos privačios ir viešosios lėšos, o socialinės įmonės būtų kviečiamos dalyvauti įdarbinimo susitarimuose ir socialinės integracijos iniciatyvose."

Apibendrinant, galima pagrįstai teigti, jos socialinės įmonės yra:

- vienintelė neįgaliųjų įdarbinimo priemonė, kuri nuosekliai jau dešimtmetį didina įdarbinamų neįgalių asmenų skaičių;
- priemonė, kuri valstybei atneša daugiau pinigų į biudžetus mokesčių pavidalu nei gauna iš jų subsidijų pavidalu;
- vienintelė galimybė tūkstančiams neįgaliųjų ne tik turėti darbo vietą ir gauti atlyginimą, bet taip pat socializuotis, bendrauti su kitais asmenimis, užtikrinti jų savivertę ir savęs realizavimą.
- neįgaliųjų įdarbinimo modelis, kurį remia ir palaiko Europos Sąjunga.

Pagarbiai

Neįgaliųjų socialinių įmonių sąjungos vardu

Direktorius

Gediminas Bartkus

Originalas paštu siunčiamas nebus.